

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

1999

Utgiven i Helsingfors den 17 juni 1999

Nr 731—732

INNEHÅLL

Nr		Sidan
731	Finlands grundlag	1633
732	Lag om arrangemang för ikraftträdandet av Finlands grundlag	1655

Nr 731

Finlands grundlag

Given i Helsingfors den 11 juni 1999

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen anger, föreskrivs:

1 kap.

Statsskickets grunder

1 §

Statsskick

Finland är en suverän republik.

Finlands konstitution är fastslagen i denna grundlag. Konstitutionen skall trygga människovärdets okränkbarhet och den enskilda människans frihet och rättigheter samt främja rättvisa i samhället.

Finland deltar i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället.

2 §

Demokrati samt rättsstatsprincipen

Statsmakten i Finland tillkommer folket, som företräds av riksdagen.

Till demokratin hör att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling.

All utövning av offentlig makt skall bygga på lag. I all offentlig verksamhet skall lag noggrant iakttas.

3 §

Parlamentarism och fördelning av statliga uppgifter

Den lagstiftande makten utövas av riksdagen, som också fattar beslut om statsfinanserna.

Regeringsmakten utövas av republikens president samt statsrådet, vars medlemmar skall ha riksdagens förtroende.

Den dömande makten utövas av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

4 §

Finlands territorium

Finlands territorium är odelbart. Rikets gränser kan inte ändras utan riksdagens samtycke.

RP 1/1998
GrUB 10/1998
RSv 262/1998
VLF 1/1999
GrUB 1/1999
RSk 15/1999

5 §

Finskt medborgarskap

Barn får finskt medborgarskap vid födel-
sen och genom föräldrarnas medborgarskap
enligt vad som närmare bestäms genom lag.
Enligt grunder som bestäms i lag kan med-
borgarskap också beviljas efter anmälan eller
på ansökan.

Ingen kan fråntas eller befrias från sitt fin-
ska medborgarskap annat än på i lag be-
stämda grunder och under förutsättning att
han eller hon har eller får medborgarskap i
en annan stat.

2 kap.

Grundläggande fri- och rättigheter

6 §

Jämlikhet

Alla är lika inför lagen.

Ingen får utan godtagbart skäl särbehand-
las på grund av kön, ålder, ursprung, språk,
religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd
eller handikapp eller av någon annan orsak
som gäller hans eller hennes person.

Barn skall bemötas som jämlika individer
och de skall ha rätt till medinflytande enligt
sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem
själva.

Jämställdhet mellan könen i samhällelig
verksamhet och i arbetslivet främjas enligt
vad som närmare bestäms genom lag, sär-
skilt vad gäller lönesättning och andra an-
ställningsvillkor.

7 §

*Rätten till liv, personlig frihet
och integritet*

Alla har rätt till liv och till personlig fri-
het, integritet och trygghet.

Ingen får dömas till döden eller torteras
eller utsättas för någon annan behandling
som kränker människovärdet.

Den personliga integriteten får inte krän-
kas och ingen får berövas sin frihet godtyck-
ligt eller utan laglig grund. Straff som inne-
fattar frihetsberövande får dömas ut endast
av domstol. Lagligheten av andra frihetsbe-
rövanden skall kunna underkastas dom-

stolsprövning. Rättigheterna för den som
har berövats sin frihet skall tryggas genom
lag.

8 §

Den straffrättsliga legalitetsprincipen

Ingen får betraktas som skyldig till ett
brott eller dömas till straff på grund av en
handling som inte enligt lag var straffbar när
den utfördes. För brott får inte dömas till
strängare straff än vad som var föreskrivet i
lag när gärningen begicks.

9 §

Rörelsefrihet

Finska medborgare samt utlänningar som
lagligen vistas i landet har rätt att röra sig
fritt inom landet och att där välja bostadsort.

Var och en har rätt att lämna landet. Den-
na rätt kan begränsas genom lag, om det är
nödvändigt för att säkerställa rättegång eller
verkställighet av straff eller för att säkerstäl-
la att skyldigheten att försvara landet full-
görs.

Finska medborgare får inte hindras att resa
in i landet, landsförvisas eller mot sin vilja
utlämnas eller föras till ett annat land.

Rätten för utlänningar att resa in i Finland
och att vistas i landet regleras genom lag.
En utlänning får inte utvisas, utlämnas eller
återsändas, om han eller hon till följd härav
riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan
behandling som kränker människovärdet.

10 §

Skydd för privatlivet

Vars och ens privatliv, heder och hemfrid
är tryggade. Närmare bestämmelser om
skydd för personuppgifter utfärdas genom
lag.

Brev- och telefonhemligheten samt hem-
ligheten i fråga om andra förtroliga medde-
landen är okränkbar.

Genom lag kan bestämmas om åtgärder
som ingriper i hemfriden och som är nöd-
vändiga för att de grundläggande fri-
och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att
brott skall kunna utredas. Genom lag kan
också bestämmas om sådana begränsningar i
meddelandehemligheten som är nödvändiga

vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden, vid rättegång och säkerhetskontroll samt under frihetsberövande.

11 §

Religions- och samvetsfrihet

Var och en har religions- och samvetsfrihet.

Till religions- och samvetsfriheten hör rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. Ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning.

12 §

Yttrandefrihet och offentlighet

Var och en har yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag. Bestämmelser om sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för att skydda barn kan utfärdas genom lag.

Handlingar och upptagningar som innehåller av myndigheterna är offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar och upptagningar.

13 §

Mötes- och föreningsfrihet

Var och en har rätt att utan tillstånd anordna sammankomster och demonstrationer samt att delta i sådana.

Var och en har föreningsfrihet. Föreningsfriheten innefattar rätt att utan tillstånd bilda föreningar, höra till eller inte höra till föreningar och delta i föreningars verksamhet. Den fackliga föreningsfriheten och friheten att organisera sig för att bevaka andra intressen är likaså tryggad.

Närmare bestämmelser om mötesfriheten och föreningsfriheten utfärdas genom lag.

14 §

Rösträtt och rätt till inflytande

Varje finsk medborgare som har fyllt aderton år har rätt att rösta i statliga val och folkomröstningar. Om valbarhet i statliga val gäller vad som särskilt bestäms i denna grundlag.

Varje finsk medborgare och varje i Finland stadigvarande bosatt utlänning som har fyllt aderton år har rätt att rösta i kommunalval och kommunala folkomröstningar enligt vad som bestäms genom lag. Om rätten att i övrigt ta del i kommunernas förvaltning bestäms genom lag.

Det allmänna skall främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv.

15 §

Egendomsskydd

Vars och ens egendom är tryggad.

Angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning bestäms genom lag.

16 §

Kulturella rättigheter

Alla har rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Bestämmelser om läroplikten utfärdas genom lag.

Det allmänna skall, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medelöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv.

Vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet är tryggad.

17 §

Rätt till eget språk och egen kultur

Finlands nationalspråk är finska och svenska.

Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk skall tryggas

genom lag. Det allmänna skall tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder.

Samerna såsom urfolk samt romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Bestämmelser om samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna utfärdas genom lag. Rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolknings- och översättningshjälp skall tryggas genom lag.

18 §

Näringsfrihet och rätt till arbete

Var och en har i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Det allmänna skall sörja för skyddet av arbetskraften.

Det allmänna skall främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning utfärdas genom lag.

Ingen får avskedas från sitt arbete utan laglig grund.

19 §

Rätt till social trygghet

Alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv har rätt till oundgänglig försörjning och omsorg.

Genom lag skall var och en garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare.

Det allmänna skall, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna skall också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.

Det allmänna skall främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende.

20 §

Ansvar för miljön

Var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet.

Det allmänna skall verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

21 §

Rättsskydd

Var och en har rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan.

Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag.

22 §

Respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna

Det allmänna skall se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

23 §

De grundläggande fri- och rättigheterna under undantagsförhållanden

Genom lag kan införas sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna och som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder undantagsförhållanden som hotar nationen och som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp.

3 kap.

27 §

Riksdagen och riksdagsledamöterna*Valbarhet och behörighet för uppdraget som riksdagsledamot*

24 §

Riksdagens sammansättning och valperiod

Riksdagen har en kammare. Riksdagen består av tvåhundra riksdagsledamöter, som väljs för fyra år åt gången.

Riksdagens mandatid inleds när resultatet av riksdagsvalet har fastställts och fortgår tills nästa riksdagsval har förrättats.

25 §

Riksdagsval

Riksdagsledamöterna väljs genom direkta, proportionella och hemliga val. Alla röstberättigade har lika rösträtt.

För riksdagsval är landet med beaktande av antalet finska medborgare indelat i minst tolv och högst aderton valkretsar. Utöver detta bildar landskapet Åland en egen valkrets för val av en riksdagsledamot.

Rätt att ställa upp kandidater i riksdagsval har registrerade partier och ett i lag bestämt antal röstberättigade.

Närmare bestämmelser om tidpunkten för riksdagsval, kandidatnomineringen, valförordningen och valkretsarna utfärdas genom lag.

26 §

Förtida riksdagsval

Republikens president kan, när riksdagen är sammankallad, på motiverat initiativ av statsministern och efter att ha hört riksdagsgrupperna, bestämma att förtida riksdagsval skall förrättas. Riksdagen fattar efter detta beslut om när den avslutar sitt arbete innan valet förrättas.

Efter förtida riksdagsval sammanträder riksdagen till riksmöte första dagen i den månad som börjar näst efter nittio dagar från förordnandet om val, om inte riksdagen har bestämt en tidigare sammanträdesdag.

Valbar i riksdagsval är varje röstberättigad som inte är omyndig.

Till riksdagsledamöter kan dock inte väljas personer som innehar militära tjänster.

Justitiekanslern i statsrådet, riksdagens justitieombudsman, ledamöterna av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen samt riksåklagaren kan inte vara riksdagsledamöter. Om en riksdagsledamot väljs till republikens president eller utnämns eller väljs till något av dessa ämbeten, upphör uppdraget som riksdagsledamot den dag han eller hon valdes eller utnämndes. Uppdraget upphör också, om en riksdagsledamot förlorar sin valbarhet.

28 §

Avbrott i samt befriande och skiljande från uppdraget som riksdagsledamot

Uppdraget som riksdagsledamot avbryts för den tid en riksdagsledamot är ledamot av Europaparlamentet. Uppdraget som riksdagsledamot sköts då i stället av ledamotens ersättare. Uppdraget som riksdagsledamot avbryts också för den tid en riksdagsledamot fullgör sin värnplikt.

Riksdagen kan på begäran av en riksdagsledamot bevilja denne befrielse från uppdraget som riksdagsledamot, om riksdagen anser att det finns en godtagbar orsak till detta.

Om en riksdagsledamot på ett väsentligt sätt och upprepade gånger försummar att sköta sitt uppdrag som riksdagsledamot, kan riksdagen, efter att ha inhämtat ställningstagande av grundlagsutskottet och genom ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, skilja ledamoten från uppdraget antingen helt eller för en bestämd tid.

Om en riksdagsledamot genom en verkställbar dom har dömts till fängelse för ett uppsåtligt brott eller till straff för valbrott, kan riksdagen pröva om han eller hon fortfarande skall få vara riksdagsledamot. Om brottet visar att den dömde inte är värd det förtroende och den aktning som uppdraget som riksdagsledamot förutsätter, kan riksdagen, efter att ha inhämtat ställningstagande

av grundlagsutskottet och genom ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, förklara att uppdraget som riksdagsledamot har upphört.

29 §

Riksdagsledamöternas oberoende

Varje riksdagsledamot är skyldig att i sitt uppdrag handla som rätt och sanning bjuder. Ledamoten skall därvid iaktta grundlagen och är inte bunden av andra bestämmelser.

30 §

Riksdagsledamöternas immunitet

En riksdagsledamot får inte förhindras att utöva sitt uppdrag som riksdagsledamot.

En riksdagsledamot får inte åtalas eller berövas sin frihet för åsikter som ledamoten yttrat i riksdagen eller för sitt beteende vid behandlingen av ett ärende, om inte riksdagen samtyckt till åtgärden genom ett beslut som har fattats med minst fem sjättedelar av de avgivna rösterna.

Om en riksdagsledamot har anhållits eller häktats, skall riksdagens talman genast underrättas om detta. En riksdagsledamot får inte utan riksdagens samtycke anhållas eller häktas före rättegång, om inte ledamoten av vägande skäl misstänks vara skyldig till ett brott för vilket det lindrigaste straffet enligt lag är fängelse i minst sex månader.

31 §

Riksdagsledamöternas rätt att yttra sig och deras sätt att uppträda

Varje riksdagsledamot har rätt att i riksdagen fritt tala om alla angelägenheter som debatteras samt om behandlingen av dem.

Riksdagsledamöterna skall uppträda sakligt och värdigt och utan att kränka andra. Om en riksdagsledamot bryter mot detta, kan talmannen påpeka detta eller förbjuda ledamoten att fortsätta tala. En riksdagsledamot som upprepade gånger bryter mot ordningen kan tilldelas varning av riksdagen eller utestängas från riksdagens sammanträden för högst två veckor.

32 §

Jäv för riksdagsledamöter

En riksdagsledamot är jävig att delta i beredningen och beslutsfattandet i ärenden som gäller ledamoten personligen. I plenum får riksdagsledamoten dock delta i debatten i ärendet. I ett utskott får en riksdagsledamot inte heller delta i behandling som gäller undersökning av hans eller hennes tjänsteåtgärder.

4 kap.

Riksdagens verksamhet

33 §

Riksmöte

Riksdagen sammanträder årligen till riksmöte vid en tidpunkt som riksdagen bestämmer. Republikens president förklarar därefter riksmötet öppnat.

Riksmötet fortgår till dess följande riksmöte sammanträder. Valperiodens sista riksmöte fortgår dock till dess riksdagen beslutar avsluta arbetet. Presidenten förklarar därefter riksdagens arbete avslutat för den valperioden. Riksdagens talman har dock rätt att vid behov sammankalla riksmötet på nytt innan nytt val förrättas.

34 §

Riksdagens talman och talmanskonferensen

Riksdagen väljer inom sig för varje riksmöte en talman och två vice talmän.

Val av talman och vice talmän förrättas med slutna sedlar. I valet blir den riksdagsledamot vald som får mer än hälften av de avgivna rösterna. Om ingen har fått behövlig majoritet av de avgivna rösterna vid de två första omröstningarna, blir den ledamot vald som vid den tredje omröstningen får flest röster.

Talmannen och vice talmännen samt utskottens ordförande bildar talmanskonferensen. Talmanskonferensen ger anvisningar om hur riksdagsarbetet skall ordnas och beslutar, enligt vad som särskilt bestäms i denna grundlag eller i riksdagens arbetsordning, om förfarandet vid behandlingen av ärenden under riksmöte. Talmanskonferensen kan ta

initiativ till stiftande av en lag om riksdagens tjänstemän och till utfärdande av en arbetsordning för riksdagen, liksom även initiativ till ändring av dem, samt lägga fram förslag till andra bestämmelser om riksdagens verksamhet.

35 §

Riksdagens utskott

Riksdagen tillsätter för varje valperiod följande utskott: stora utskottet samt grundlagsutskottet, utrikesutskottet, finansutskottet och övriga permanenta utskott som nämns i riksdagens arbetsordning. Riksdagen kan dessutom tillsätta tillfälliga utskott för att bereda eller undersöka särskilda ärenden.

Stora utskottet har tjugofem medlemmar. Grundlagsutskottet, utrikesutskottet och finansutskottet har minst sjutton medlemmar. De andra permanenta utskotten har minst elva medlemmar. Utskotten har dessutom ett behövt antal ersättare.

Ett utskott är beslutfört när minst två tredjedelar av medlemmarna är närvarande, om inte ett högre antal föreskrivs för något särskilt ärende.

36 §

Andra organ och företrädare som riksdagen väljer

Riksdagen väljer fullmäktige att övervaka folkpensionsanstaltens förvaltning och verksamhet enligt vad som närmare bestäms genom lag.

Riksdagen väljer andra organ som behövs, enligt vad som bestäms i denna grundlag, i någon annan lag eller i riksdagens arbetsordning.

Bestämmelser om hur riksdagen väljer företrädare i organ som bygger på internationella fördrag eller i andra internationella organ utfärdas genom lag eller i riksdagens arbetsordning.

37 §

Val av riksdagens organ

Utskotten och övriga organ i riksdagen tillsätts under valperiodens första riksmöte för hela valperioden, om inte något annat bestäms i denna grundlag, i riksdagens ar-

betsordning eller i en instruktion som riksdagen antagit för organet i fråga. Riksdagen kan dock på förslag av talmanskonferensen under valperioden besluta tillsätta ett organ på nytt.

Riksdagen förrättar valet av utskott och andra organ. Om riksdagen inte är enig om ett val, förrättas det enligt proportionellt valsystem.

38 §

Riksdagens justitieombudsman

Riksdagen väljer för en mandattid på fyra år en justitieombudsman samt två biträdande justitieombudsmän, som skall ha utmärkta lagkunskaper. Angående de biträdande justitieombudsmännen gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om justitieombudsmannen.

Riksdagen kan, efter att ha inhämtat grundlagsutskottets ställningstagande, av synnerligen vägande skäl befria justitieombudsmannen från uppdraget före mandattidens utgång. Beslutet skall fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

39 §

Hur ärenden tas upp till behandling i riksdagen

Ett ärende tas upp i riksdagen genom att regeringen överlämnar en proposition eller genom att en riksdagsledamot väcker en motion eller på något annat sätt som anges i denna grundlag eller i riksdagens arbetsordning.

Riksdagsledamöterna har rätt att väcka

1) lagmotioner, som innehåller förslag om stiftande av lag,

2) budgetmotioner, som innehåller förslag till anslag eller något annat beslut som skall tas upp i budgeten eller i en tilläggsbudget, samt

3) åtgärdsmotioner, som innehåller förslag om att lagberedning skall inledas eller någon annan åtgärd vidtas.

40 §

Beredningen av ärenden

Regeringens propositioner, riksdagsledamöternas motioner, berättelser som lämnats till riksdagen samt övriga ärenden som be-

stäms i denna grundlag eller i riksdagens arbetsordning skall beredas i utskott före den slutliga behandlingen i plenum.

41 §

Behandlingen i plenum

Lagförslag samt förslag till riksdagens arbetsordning tas upp till två behandlingar i plenum. Ett lagförslag som lämnats vilande eller en lag som inte har blivit stadfäst tas dock upp till endast en behandling i plenum. Övriga ärenden tas upp till en enda behandling i plenum.

Beslut i plenum fattas med flertalet av de avgivna rösterna, om inte något annat bestäms särskilt i denna grundlag. Vid lika röstetal avgör lotten, om inte kvalificerad majoritet krävs för att ett förslag skall bli godkänt. Närmare bestämmelser om röstningsförfarandet finns i riksdagens arbetsordning.

42 §

Talmannens uppgifter i plenum

Talmannen sammankallar plenum, föredrar ärendena i dem och leder debatten samt övervakar att grundlagen iakttas vid behandlingen av ärenden i plenum.

Talmannen får inte vägra ta upp ett ärende till behandling eller ett förslag till omröstning, utom i det fall att talmannen anser det strida mot grundlagen eller någon annan lag eller mot ett beslut som riksdagen redan har fattat. Talmannen skall då uppge orsaken till vägran. Om riksdagen inte nöjer sig med talmannens förfarande, hänskjuts saken till grundlagsutskottet, som utan dröjsmål skall avgöra om talmannen har förfarit riktigt.

I plenum deltar talmannen inte i debatten eller i omröstningarna.

43 §

Interpellation

Minst tjugo riksdagsledamöter kan framställa en interpellation till statsrådet eller till en minister i en angelägenhet som hör till statsrådets eller ministerns ansvarsområde. Interpellationen skall besvaras i riksdagens plenum inom femton dagar räknat från det den delgavs statsrådet.

Har under debatten väckts förslag om misstroende mot statsrådet eller ministern, skall riksdagen efter behandlingen av interpellationen förrätta omröstning om förtroendet.

44 §

Statsrådets meddelanden och redogörelser

Statsrådet kan ge riksdagen meddelanden eller redogörelser i frågor som gäller rikets styrelse eller internationella förhållanden.

Har under debatten om ett meddelande väckts förslag om misstroende mot statsrådet eller en minister, skall riksdagen efter behandlingen av meddelandet förrätta omröstning om förtroendet. Vid behandlingen av en redogörelse kan beslut inte fattas om förtroende för statsrådet eller en medlem av statsrådet.

45 §

Spörsmål, upplysningar och debatter

Varje riksdagsledamot har rätt att ställa spörsmål till en minister i frågor som gäller dennes ansvarsområde. Närmare bestämmelser om hur spörsmål ställs och besvaras ges i riksdagens arbetsordning.

Statsministern eller en minister som statsministern utser kan ge riksdagen upplysningar i aktuella frågor.

Debatter om aktuella frågor kan ordnas i plenum enligt vad som närmare bestäms i riksdagens arbetsordning.

Riksdagen fattar inte beslut i frågor som avses i denna paragraf. Vid behandlingen av dessa frågor kan undantag göras från det som i 31 § 1 mom. sägs om anföranden.

46 §

Berättelser till riksdagen

Regeringen skall årligen lämna riksdagen en berättelse om sin verksamhet och om sina åtgärder med anledning av riksdagens beslut samt en berättelse om skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts.

Riksdagen skall ges andra berättelser enligt vad som bestäms i denna grundlag, annan lag eller riksdagens arbetsordning.

47 §

Riksdagens rätt att få information

Riksdagen har rätt att av statsrådet få de upplysningar som behövs för behandlingen av ett ärende. Den minister som saken gäller skall se till att utskott eller andra riksdagsorgan utan dröjsmål får handlingar och andra upplysningar som de behöver och som finns hos myndigheterna.

Varje utskott har rätt att av statsrådet eller respektive ministerium få utredningar i frågor som hör till utskottets behörighetsområde. Utskottet kan med anledning av utredningen ge ett yttrande till statsrådet eller ministeriet.

En riksdagsledamot har rätt att av myndigheterna få sådana för uppdraget som riksdagsledamot behövliga uppgifter i myndigheternas besittning som inte skall hållas hemliga eller som inte gäller en proposition om statsbudgeten under beredning.

Angående riksdagens rätt att få information i internationella frågor gäller dessutom vad som sägs på andra ställen i denna grundlag.

48 §

Ministrarnas samt justitieombudsmannens och justitiekanslerns rätt att närvara

Ministrarna har rätt att närvara och delta i debatten i plenum även om de inte är riksdagsledamöter. En minister kan inte vara medlem i ett riksdagsutskott. En minister som enligt 59 § sköter republikens presidents uppgifter får inte samtidigt delta i riksdagsarbetet.

Riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet får vara närvarande och delta i debatten i plenum när deras egna berättelser eller andra ärenden som väckts på deras initiativ behandlas.

49 §

Fortsatt behandling av ärenden

Har behandlingen av ett ärende inte slutförts under ett riksmöte, fortsätter den under följande riksmöte, om inte riksdagsval har förrättats däremellan.

Behandlingen av interpellationer och statsrådets meddelanden fortsätter dock inte un-

der följande riksmöte. Behandlingen av statsrådets redogörelser fortsätter endast om riksdagen beslutar så.

Behandlingen av ett internationellt ärende som är anhängigt i riksdagen kan vid behov fortsätta även under ett riksmöte som följer efter riksdagsval.

50 §

Offentligheten i riksdagens verksamhet

Riksdagens plenum är offentliga, om inte riksdagen av synnerligen vägande skäl beslutar något annat i ett enskilt ärende. Riksdagen publicerar riksdagshandlingarna enligt vad som närmare bestäms i riksdagens arbetsordning.

Utskottens sammanträden är inte offentliga. Ett utskott kan dock bestämma att dess sammanträde är offentligt till den del utskottet inhämtar upplysningar för behandlingen av ett ärende. Utskottens protokoll och därtill hörande andra handlingar är offentliga, om det inte av tvingande skäl bestäms något annat i riksdagens arbetsordning eller utskottet beslutar något annat i ett enskilt ärende.

Utskottens medlemmar skall iaktta sådan sekretess som utskotten av tvingande skäl anser att ett ärende särskilt kräver. Vid behandlingen av Finlands internationella förhållanden eller ärenden som gäller Europeiska unionen skall medlemmarna dock iaktta sådan sekretess som utrikesutskottet eller stora utskottet efter att ha hört statsrådet har ansett att ärendets art kräver.

51 §

Språket i riksdagsarbetet

I riksdagsarbetet används finska eller svenska.

De handlingar som behövs för att ett ärende skall tas upp i riksdagen skall regeringen och andra myndigheter överlämna på finska och svenska. Riksdagens svar och skrivelser, utskottens betänkanden och utlåtanden samt talmanskonferensens skriftliga förslag skall likaså avfattas på finska och svenska.

52 §

Riksdagens arbetsordning samt reglementen och instruktioner

Närmare bestämmelser om förfarandet un-

der riksmötena samt om riksdagens organ och riksdagsarbetet utfärdas i riksdagens arbetsordning. Arbetsordningen skall godkännas i plenum i den ordning som gäller för behandling av lagförslag och publiceras i Finlands författningssamling.

Riksdagen kan utfärda reglementen för riksdagens interna förvaltning, för val som riksdagen förrättar och för annan detaljerad reglering av riksdagsarbetet. Dessutom kan riksdagen anta instruktioner för de organ som den utser.

53 §

Folkomröstning

Beslut om att ordna rådgivande folkomröstning fattas genom en lag, som skall innehålla bestämmelser om tidpunkten för omröstningen och om de alternativ som skall föreläggas de röstande.

Bestämmelser om förfarandet vid folkomröstning utfärdas genom lag.

5 kap.

Republikens president och statsrådet

54 §

Val av republikens president

Republikens president utses genom direkt val för en ämbetsperiod av sex år. Presidenten skall vara infödd finsk medborgare. En och samma person kan väljas till president för högst två ämbetsperioder i följd.

Den kandidat som i valet har fått mer än hälften av de avgivna rösterna blir vald till president. Har ingen av kandidaterna fått majoriteten av de avgivna rösterna, skall nytt val förrättas mellan de två kandidater som fått flest röster. Till president väljs då den kandidat som i det nya valet har fått flest röster. Om endast en kandidat har uppställts, blir han eller hon utsedd till president utan val.

Rätt att ställa upp en kandidat vid presidentval har dels ett registrerat parti från vars kandidatlista valts in minst en riksdagsledamot vid det senaste riksdagsvalet, dels tjugotusen röstberättigade. Bestämmelser om tidpunkten för val och närmare bestämmelser om förfarandet vid val av president utfärdas genom lag.

55 §

Presidentens ämbetsperiod

Republikens president tillträder sitt ämbete första dagen i den månad som följer efter valet.

Presidentens ämbetsperiod upphör när den president som väljs i följande val tillträder.

Om presidenten avlider eller om statsrådet konstaterar att presidenten har bestående förhinder att utöva sitt ämbete, skall en ny president väljas så snart som möjligt.

56 §

Högtidlig försäkran

När presidenten tillträder sitt ämbete skall han eller hon inför riksdagen avge följande högtidliga försäkran:

”Jag — —, som av Finlands folk har valts till president för republiken Finland, försäkrar att jag i utövningen av presidentämbetet redligt och troget skall följa republikens konstitution och lagar samt efter all min främja det finska folkets välfärd.”

57 §

Presidentens uppgifter

Republikens president sköter de uppgifter som nämns i denna grundlag eller särskilt i någon annan lag.

58 §

Presidentens sätt att fatta beslut

Republikens president fattar sina beslut i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande.

Om presidenten inte avgör saken i enlighet med statsrådets förslag, återgår ärendet till statsrådet för beredning. Gäller saken överlämnande eller återtagande av en proposition, fattas beslutet därefter i enlighet med statsrådets nya förslag.

Med avvikelse från vad som sägs i 1 mom. fattar presidenten i följande fall beslut utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande:

1) utnämning av statsrådet och dess medlemmar samt avsked åt statsrådet eller en medlem av statsrådet,

2) förordnande om förtida riksdagsval,
3) benådning samt sådana andra i lag särskilt nämnda ärenden som gäller enskilda personer eller som på grund av sitt innehåll inte förutsätter behandling i statsrådets allmänna sammanträde, samt

4) i självstyrelselagen för Åland avsedda andra ärenden än sådana som gäller landskapets ekonomi.

Ärendena föredras för presidenten av den minister som är behörig i saken. En sådan ändring av statsrådets sammansättning som gäller hela statsrådet föredras dock av en behörig föredragande i statsrådet.

Presidenten beslutar i militära kommandomål under medverkan av ministern i enlighet med vad som bestäms närmare genom lag. I militära utnämningsärenden och i ärenden som gäller republikens presidents kansli fattar presidenten beslut på det sätt som bestäms genom lag.

59 §

Förhinder för presidenten

När republikens president har förhinder sköts presidentens uppgifter av statsministern eller, om också statsministern har förhinder, av den minister som är statsministerns ställföreträdare.

60 §

Statsrådet

Till statsrådet hör statsministern och ett behövt antal andra ministrar. Ministrarna skall vara för redbarhet och skicklighet kända finska medborgare.

Ministrarna svarar inför riksdagen för sina ämbetsåtgärder. Varje minister som i statsrådet har deltagit i behandlingen av ett ärende svarar för beslutet, om han eller hon inte har anmält avvikande mening till protokollet.

61 §

Regeringsbildning

Riksdagen väljer statsministern, som republikens president därefter utnämner till uppdraget. De övriga ministrarna utnämns av presidenten i enlighet med förslag av den som valts till statsminister.

Innan statsministern väljs förhandlar riksdagsgrupperna om regeringsprogrammet och statsrådets sammansättning. Utifrån resultatet av dessa överläggningar meddelar presidenten efter att ha hört riksdagens talman vem som är statsministerkandidat. Om kandidaten vid öppen omröstning i riksdagen har fått mer än hälften av de avgivna rösterna, väljs han eller hon till statsminister.

Får kandidaten inte den majoritet som krävs, skall en ny kandidat ställas upp i samma ordning. Om inte heller den nya kandidaten får mer än hälften av de avgivna rösterna, skall valet av statsminister förrättas genom öppen omröstning i riksdagen. Den som härvid får flest röster blir vald.

När statsrådet utnämns och när dess sammansättning ändras på ett betydande sätt skall riksdagen vara sammankallad.

62 §

Meddelande om regeringsprogrammet

Statsrådet skall utan dröjsmål överlämna sitt program till riksdagen i form av ett meddelande. Samma förfarande skall iaktas när statsrådets sammansättning ändras på ett betydande sätt.

63 §

Ministrarnas bindningar

En medlem av statsrådet får inte under sin tid som minister sköta en offentlig tjänst eller sådant annat uppdrag som kan inverka menligt på ministeruppdraget eller äventyra förtroendet för ministrarnas verksamhet som medlem av statsrådet.

Varje minister skall utan dröjsmål efter utnämningen ge en för riksdagen avsedd redogörelse för sin näringsverksamhet, sitt ägande i företag och annan betydande förmögenhet samt för sådana uppdrag och andra bindningar vid sidan av ministrarnas tjänsteåligganden som kan ha betydelse vid bedömningen av ministrarnas verksamhet som medlem av statsrådet.

64 §

Avsked för statsrådet och ministrar

Republikens president beviljar på begäran statsrådet eller någon minister avsked. Presi-

denten kan också bevilja en minister avsked på initiativ av statsministern.

Presidenten skall även utan begäran bevilja statsrådet eller en minister avsked, om statsrådet eller ministern inte längre har riksdagens förtroende.

Om en minister väljs till republikens president eller till riksdagens talman, skall ministern anses ha avgått från sitt uppdrag den dag han eller hon valdes.

65 §

Statsrådets uppgifter

Till statsrådet hör de uppgifter som särskilt nämns i denna grundlag samt de övriga regerings- och förvaltningsärenden som enligt lag eller andra författningar skall avgöras av statsrådet eller något ministerium eller som inte har hänförts till republikens presidents eller någon annan myndighets behörighet.

Statsrådet verkställer presidentens beslut.

66 §

Statsministerns uppgifter

Statsministern leder statsrådets verksamhet och ser till att beredningen och behandlingen av de ärenden som hör till statsrådet samordnas. Statsministern för ordet vid statsrådets allmänna sammanträde.

Om statsministern har förhinder, sköts statsministerns uppgifter av den minister som utsetts till ställföreträdare och, om också denna minister är förhindrad, av den minister som är äldst till tjänsteåren.

67 §

Beslutsfattandet i statsrådet

De ärenden som hör till statsrådet avgörs vid statsrådets allmänna sammanträde eller i det ministerium som saken gäller. Vid allmänt sammanträde avgörs vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. Närmare bestämmelser om grunderna för hur statsrådets beslutanderätt organiseras utfärdas genom lag.

De ärenden som behandlas i statsrådet skall beredas i det ministerium som är behörigt. I statsrådet kan finnas ministerutskott för beredning av ärendena.

Statsrådets allmänna sammanträde är beslutfört med fem medlemmar.

68 §

Ministerierna

I statsrådet finns ett behövligt antal ministerier. Varje ministerium svarar inom sitt ansvarsområde för beredningen av de ärenden som hör till statsrådet och för att förvaltningen fungerar som sig bör.

Ministerierna har en minister som chef.

Det högsta antalet ministerier och de allmänna grunderna för inrättande av ministerier fastställs genom lag. Bestämmelser om ministeriernas ansvarsområden och om fördelningen av ärenden mellan dem samt om andra former för organisering av statsrådet utfärdas genom lag eller statsrådsförordning.

69 §

Justitiekanslern i statsrådet

Vid statsrådet finns en justitiekansler och en biträdande justitiekansler, vilka utnämns av republikens president och skall ha utmärkta lagkunskaper. För biträdande justitiekanslern utser republikens president dessutom för högst fem år en ställföreträdare, som vid förhinder för biträdande justitiekanslern sköter dennes uppgifter.

Angående biträdande justitiekanslern och dennes ställföreträdare gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om justitiekanslern.

6 kap.

Lagstiftningen

70 §

Lagstiftningsinitiativ

Förslag om stiftande av lag väcks i riksdagen genom en regeringsproposition eller genom en riksdagsledamots lagmotion. Lagmotioner kan väckas medan riksdagen är sammankallad.

71 §

Komplettering och återtagande av propositioner

En regeringsproposition kan kompletteras

genom en ny kompletterande proposition eller också återtas. En kompletterande proposition kan inte överlämnas sedan det utskott som bereder saken har gett sitt betänkande.

72 §

Behandling av lagförslag i riksdagen

Ett lagförslag tas upp till två behandlingar i plenum sedan det utskott som berett saken har gett sitt betänkande.

I den första behandlingen av lagförslaget föredras och debatteras utskottets betänkande, varefter riksdagen fattar beslut om lagförslagets innehåll. I den andra behandlingen, som hålls tidigast den tredje dagen efter det att den första behandlingen har avslutats, beslutar riksdagen om lagförslaget skall godkännas eller förkastas.

Ett lagförslag kan under första behandlingen remitteras till stora utskottet.

Närmare bestämmelser om behandlingen av lagförslag utfärdas i riksdagens arbetsordning.

73 §

Grundlagsordning

Förslag om stiftande, ändring eller upphävande av grundlagen eller om avgränsade undantag från grundlagen skall i den andra behandlingen med flertalet röster godkännas att vila till det första riksmöte som hålls efter följande riksdagsval. Förslaget skall då, sedan respektive utskott lämnat sitt betänkande i saken, godkännas med oförändrat sakinnehåll i plenum i en enda behandling genom ett beslut som fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Förslaget kan dock förklaras brådskande genom ett beslut som fattas med minst fem sjättedelar av de avgivna rösterna. Förslaget lämnas då inte vilande och det kan godkännas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

74 §

Kontroll av grundlagsenligheten

Riksdagens grundlagsutskott skall ge utlåtanden om grundlagsenligheten i fråga om lagförslag och andra ärenden som föreläggs

utskottet samt om deras förhållande till internationella fördrag om mänskliga rättigheter.

75 §

Särskilda lagar om Åland

Angående lagstiftningsordningen för självstyrelselagen för Åland och jordförvärvslagen för Åland gäller det som särskilt bestäms i dessa lagar.

Angående Ålands lagtings initiativrätt samt stiftande av landskapslagar gäller det som bestäms i självstyrelselagen.

76 §

Kyrkolagen

I kyrkolagen finns bestämmelser om den evangelisk-lutherska kyrkans organisation och förvaltning.

Angående lagstiftningsordningen för kyrkolagen och rätten att ta initiativ som angår den gäller det som särskilt bestäms i kyrkolagen.

77 §

Stadfästelse av lagar

En lag som har antagits av riksdagen skall föredras för republikens president för stadfästelse. Presidenten skall besluta om stadfästelsen inom tre månader från det lagen tillställts presidenten för stadfästelse. Presidenten kan begära utlåtande om lagen av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen.

Om presidenten inte stadfäster lagen, återgår den till riksdagen för behandling. Om riksdagen godkänner lagen på nytt med oförändrat sakinnehåll, träder lagen i kraft utan stadfästelse. Lagen skall anses ha förfallit, om riksdagen inte godkänner den på nytt.

78 §

Behandling av en lag som inte har stadfästs

Har republikens president inte inom utsatt tid stadfäst en lag, skall den utan dröjsmål tas upp till ny behandling i riksdagen. Lagen skall, sedan respektive utskott lämnat sitt betänkande, godkännas med oförändrat sakin-

nehåll eller förkastas. Beslutet fattas i plenum i en enda behandling med flertalet röster.

79 §

Publicering och ikraftträdande

Om en lag har stiftats i grundlagsordning, skall detta framgå av lagen.

En lag som har stadfäst eller som träder i kraft utan stadfästelse skall undertecknas av republikens president och kontrasigneras av den föredragande ministern. Statsrådet skall därefter utan dröjsmål publicera lagen i Finlands författningssamling.

Av en lag skall framgå när den träder i kraft. Av särskilda skäl kan i en lag anges att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms genom förordning. Har en lag inte publicerats senast vid den tidpunkt som har bestämts för ikraftträdandet, träder den i kraft samma dag den publiceras.

Lagarna stiftas och publiceras på finska och svenska.

80 §

Utfärdande av förordningar och delegering av lagstiftningsbehörighet

Republikens president, statsrådet och ministerierna kan utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i denna grundlag eller i någon annan lag. Genom lag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Om det inte särskilt anges vem som skall utfärda en förordning, utfärdas den av statsrådet.

Även andra myndigheter kan genom lag bemyndigas att utfärda rättsnormer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förordning. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande skall vara exakt avgränsat.

Allmänna bestämmelser om publicering och ikraftträdande av förordningar och andra rättsnormer utfärdas genom lag.

7 kap.

Statsfinanserna

81 §

Statliga skatter och avgifter

Om statsskatt bestäms genom lag, som skall innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd.

Bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag.

82 §

Statens upplåning och statliga säkerheter

Statens upplåning skall vara grundad på riksdagens samtycke, av vilket framgår de nya lånens eller statsskuldens maximibelopp.

Statsborgen och statsgaranti får beviljas med riksdagens samtycke.

83 §

Statsbudgeten

Riksdagen beslutar för ett finansår i sänder om statsbudgeten, som publiceras i Finlands författningssamling.

Regeringens proposition om statsbudgeten och övriga propositioner som har samband med den skall överlämnas till riksdagen i god tid före finansårets början. Angående komplettering och återtagande av budgetpropositionen gäller vad som sägs i 71 §.

Varje riksdagsledamot kan med anledning av budgetpropositionen genom en budgetmotion väcka förslag om att ett anslag eller något annat beslut skall tas in i statsbudgeten.

Statsbudgeten godkänns i plenum i en enda behandling sedan riksdagens finansutskott har lämnat sitt betänkande. Närmare bestämmelser om behandlingen av budgetpropositionen i riksdagen ges i riksdagens arbetsordning.

Försenas statsbudgeten så att den publiceras först under det nya finansåret, iakttas regeringens budgetproposition tillfälligt som budget på det sätt som riksdagen bestämmer.

84 §

Budgetens innehåll

I statsbudgeten skall tas in uppskattningar av de årliga inkomsterna och anslag för de årliga utgifterna samt anges ändamålen för anslagen och tas in övriga budgetmotiveringar. Genom lag kan bestämmas att budgeten får innehålla inkomstposter eller anslag som motsvarar skillnaden mellan inkomster och utgifter vilka står i direkt samband med varandra.

Anslagen i budgeten skall täckas av inkomstposterna. Vid anslagstäckningen kan på det sätt som anges genom lag beaktas de överskott eller underskott som framgår av statsbokslutet.

Sådana inkomstposter och anslag som motsvarar inkomster och utgifter vilka har samband med varandra kan, på det sätt som anges genom lag, tas in i budgeten för flera finansår.

Bestämmelser om de allmänna grunderna för statliga affärsverks verksamhet och ekonomi utfärdas genom lag. Inkomstposter och anslag som gäller affärsverken tas in i statsbudgeten endast till den del så anges genom lag. I samband med behandlingen av statsbudgeten godkänner riksdagen de centrala målen för affärsverkens tjänster och övriga mål för verksamheten.

85 §

Anslag i statsbudgeten

Anslag tas upp i statsbudgeten som fasta anslag, förslagsanslag eller reservationsanslag. Förslagsanslag får överskridas och reservationsanslag överförs till ett senare finansår enligt vad som bestäms genom lag. Fasta anslag och reservationsanslag får inte överskridas och fasta anslag får inte överföras, om detta inte har tillåtits genom lag.

Ett anslag får inte flyttas från ett ställe i budgeten till ett annat, om inte detta tillåts i budgeten. Genom lag kan dock tillåtas att ett anslag överförs till ett annat ställe som har nära samband med dess ändamål.

I statsbudgeten kan beviljas till beloppet och ändamålet avgränsad fullmakt att under finansåret ingå förbindelse om utgifter för vilka anslag tas in i budgeterna för de följande finansåren.

86 §

Tilläggsbudget

Regeringen skall överlämna en tilläggsbudgetproposition till riksdagen, om det finns motiverat behov att ändra statsbudgeten.

En riksdagsledamot kan väcka en budgetmotion angående en sådan ändring av statsbudgeten som har direkt samband med en tilläggsbudgetproposition.

87 §

Fonder utanför statsbudgeten

Genom lag kan bestämmas att en statlig fond skall lämnas utanför statsbudgeten, om skötseln av någon bestående statlig uppgift nödvändigtvis kräver det. För att ett lagförslag om inrättande av en fond utanför statsbudgeten eller om väsentlig utvidgning av en sådan fond eller dess ändamål skall godkännas krävs i riksdagen minst två tredjedelars majoritet av de avgivna rösterna.

88 §

Enskildas fordringar hos staten

Var och en har oberoende av statsbudgeten rätt att av staten få vad som lagligen tillkommer honom eller henne.

89 §

Godkännande av villkoren för statliga anställningsförhållanden

Det riksdagsutskott som är behörigt i saken godkänner på riksdagens vägnar avtal om villkoren för personal i statliga anställningsförhållanden i den mån riksdagens samtycke behövs.

90 §

Övervakning och revision av statsfinanserna

Riksdagen övervakar statsfinanserna och iakttagandet av statsbudgeten. För detta väljer riksdagen inom sig statsrevisorer.

För revisionen av statsfinanserna och iakttagandet av statsbudgeten finns i anknytning till riksdagen statens revisionsverk, som är

oavhängigt. Närmare bestämmelser om revisionsverkets ställning och uppgifter utfärdas genom lag.

Statsrevisorerna och statens revisionsverk har rätt att av myndigheter och andra som de övervakar få de upplysningar de behöver för att sköta sitt uppdrag.

91 §

Finlands Bank

Finlands Bank står under riksdagens garanti och vård enligt vad som bestäms genom lag. Riksdagen väljer bankfullmäktige för att övervaka Finlands Banks verksamhet.

Behörigt riksdagsutskott och bankfullmäktige har rätt att få de upplysningar som de behöver för tillsynen över Finlands Bank.

92 §

Statens egendom

Bestämmelser om behörigheten och förfarandet när statens delägar rätt utövas i bolag där staten har bestämmande inflytande utfärdas genom lag. Likaså bestäms genom lag om när riksdagens samtycke krävs för statens förvärv av bestämmande inflytande i bolag eller för avstående från sådant inflytande.

Statlig fast egendom kan överlätas endast med riksdagens samtycke eller enligt vad som anges genom lag.

8 kap.

Internationella förhållanden

93 §

Behörighet i internationella frågor

Finlands utrikespolitik leds av republikens president i samverkan med statsrådet. Riksdagen godkänner dock internationella förpliktelser och uppsägningar av dem samt beslutar om ikraftträdande av internationella förpliktelser till den del så anges i denna grundlag. Om krig och fred beslutar presidenten med riksdagens samtycke.

Statsrådet svarar för den nationella beredningen av beslut som fattas i Europeiska unionen och beslutar om Finlands åtgärder

som hänför sig till dem, om inte beslutet kräver godkännande av riksdagen. Riksdagen deltar i den nationella beredningen av beslut som fattas i Europeiska unionen enligt vad som sägs i denna grundlag.

För meddelanden till andra stater och internationella organisationer om utrikespolitiskt betydelsefulla ställningstaganden svarar den minister vars ansvarsområde omfattar internationella förhållanden.

94 §

Godkännande av internationella förpliktelser och uppsägning av dem

Riksdagens godkännande krävs för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Riksdagens godkännande krävs också för uppsägning av en sådan förpliktelse.

Beslut om godkännande eller uppsägning av en internationell förpliktelse fattas med enkel majoritet. Om ett förslag om godkännande av en förpliktelse gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium, skall beslutet dock fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

En internationell förpliktelse får inte äventyra konstitutionens demokratiska grunder.

95 §

Ikraftträdande av internationella förpliktelser

De bestämmelser i fördrag och andra internationella förpliktelser som hör till området för lagstiftningen sätts i kraft genom lag. I övrigt sätts internationella förpliktelser i kraft genom förordning som utfärdas av republikens president.

Ett lagförslag om ikraftträdande av en internationell förpliktelse behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Om förslaget dock gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium, skall riksdagen, utan att förslaget lämnas vilande, godkänna det med ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

I en lag om ikraftträdande av en internationell förpliktelse kan anges att bestämmel-

ser om ikraftträdandet utfärdas genom förordning. Allmänna bestämmelser om publicering av fördrag och andra internationella förpliktelser utfärdas genom lag.

96 §

Riksdagens deltagande i den nationella beredningen av ärenden som gäller Europeiska unionen

Riksdagen behandlar förslag till sådana rättsakter, fördrag eller andra åtgärder om vilka beslut fattas inom Europeiska unionen och som annars enligt grundlagen skulle falla inom riksdagens behörighet.

Statsrådet skall sedan det fått kännedom om ett i 1 mom. avsett förslag utan dröjsmål sända förslaget till riksdagen genom en skrivelse så att riksdagen kan ta ställning till det. Förslaget behandlas i stora utskottet och vanligen i ett eller flera andra utskott som ger utlåtande till stora utskottet. Förslag som gäller utrikes- och säkerhetspolitiken behandlas dock i utrikesutskottet. Stora utskottet eller utrikesutskottet kan vid behov ge ett yttrande om förslaget till statsrådet. Talmanskonferensen kan besluta att ett sådant ärende också skall tas upp till debatt i plenum, varvid riksdagen dock inte fattar beslut i saken.

Statsrådet skall ge de utskott som saken gäller information om ärendets behandling i Europeiska unionen. Stora utskottet eller utrikesutskottet skall också underrättas om statsrådets hållning i ärendet.

97 §

Riksdagens rätt att få information i internationella frågor

Riksdagens utrikesutskott skall på begäran och även annars vid behov få en utredning av statsrådet om frågor som gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. Riksdagens stora utskott skall på motsvarande sätt få en utredning om beredningen av andra ärenden i Europeiska unionen. Talmanskonferensen kan besluta att en utredning skall tas upp till debatt i plenum, varvid riksdagen dock inte fattar beslut i saken.

Statsministern skall på förhand samt utan dröjsmål efteråt ge riksdagen eller dess utskott information om ärenden som behandlas vid Europeiska rådets möten. Detsamma gäl-

ler beredningen av ändringar av de fördrag som Europeiska unionen bygger på.

Det riksdagsutskott som är behörigt kan ge statsrådet ett utlåtande med anledning av en utredning eller information som avses ovan.

9 kap.

Rättskipningen

98 §

Domstolarna

Allmänna domstolar är högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna.

Allmänna förvaltningsdomstolar är högsta förvaltningsdomstolen och de regionala förvaltningsdomstolarna.

Angående specialdomstolar som utövar domsrätt på särskilt angivna områden bestäms genom lag.

Tillfälliga domstolar får inte tillsättas.

99 §

De högsta domstolarnas uppgifter

Den högsta domsrätten i tviste- och brottmål utövas av högsta domstolen och i förvaltningsmål av högsta förvaltningsdomstolen.

De högsta domstolarna övervakar rättskipningen inom sina behörighetsområden. De kan göra framställningar hos statsrådet om vidtagande av lagstiftningsåtgärder.

100 §

De högsta domstolarnas sammansättning

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen har en president och ett behövligt antal övriga ledamöter.

De högsta domstolarna är domföra med fem ledamöter, om inte något annat antal bestäms särskilt i lag.

101 §

Riksrätten

Riksrätten behandlar åtal som väcks mot en medlem av statsrådet eller justiekanslern, riksdagens justitieombudsman eller

en ledamot i högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen för lagstridigt förfarande i ämbetsutövning. Riksrätten behandlar också sådana åtal som avses i 113 §.

Till riksrätten hör presidenten i högsta domstolen som ordförande samt presidenten i högsta förvaltningsdomstolen och de tre till tjänsteåren äldsta hovrättspresidenterna samt fem ledamöter som riksdagen väljer för ett fyra års mandat.

Närmare bestämmelser om riksrättens sammansättning, domföra medlemsantal och verksamhet utfärdas genom lag.

102 §

Utnämning av domare

Republikens president utnämner de ordinarie domarna enligt ett i lag bestämt förfarande. Bestämmelser om utnämning av övriga domare utfärdas genom lag.

103 §

Domarnas rätt att kvarstå i tjänsten

En domare får inte förklaras förlustig sin tjänst på annat sätt än genom dom av domstol. En domare får inte heller utan eget samtycke förflyttas till en annan tjänst, om inte förflyttningen beror på omorganisation av domstolsväsendet.

Genom lag bestäms om domares skyldighet att avgå vid en viss ålder eller till följd av förlorad arbetsförmåga.

Angående grunderna för domarnas anställningsförhållanden i övrigt bestäms särskilt genom lag.

104 §

Åklagarna

Åklagarväsendet leds av riksåklagaren, som är högsta åklagare och som utnämns av republikens president. Närmare bestämmelser om åklagarväsendet utfärdas genom lag.

105 §

Benådning

Republikens president kan i enskilda fall,

efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, besluta om benådning genom att mildra eller efterge av domstol bestämda straff eller andra straffrättsliga påföljder.

Amnesti kan utfärdas endast genom lag.

10 kap.

Laglighetskontroll

106 §

Grundlagens företrädare

Om tillämpningen av en lagbestämmelse i ett ärende som behandlas av en domstol uppenbart skulle strida mot grundlagen, skall domstolen ge grundlagsbestämmelsen företräde.

107 §

Begränsning av rätten att tillämpa författningar på lägre nivå än lag

Om en bestämmelse i en förordning eller någon annan författning på lägre nivå än lag strider mot grundlagen eller någon annan lag, får den inte tillämpas av domstolar eller andra myndigheter.

108 §

Justitiekanslerns uppgifter

Justitiekanslern skall övervaka lagligheten av statsrådets och republikens presidents ämbetsåtgärder. Justitiekanslern skall också övervaka att domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemännen, offentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag, följer lag och fullgör sina skyldigheter. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar justitiekanslern att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Justitiekanslern skall på begäran ge presidenten, statsrådet och ministerierna upplysningar och utlåtanden i juridiska frågor.

Justitiekanslern ger årligen till riksdagen och statsrådet en berättelse om sina ämbetsåtgärder och sina iakttagelser om hur lagstiftningen följs.

109 §

Justitieombudsmannens uppgifter

Justitieombudsmannen skall övervaka att domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemännen, offentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag, följer lag och fullgör sina skyldigheter. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar justitieombudsmannen att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Justitieombudsmannen ger årligen till riksdagen en berättelse om sin verksamhet samt om rättskipningens tillstånd och om de brister i lagstiftningen som justitieombudsmannen har observerat.

110 §

Justitiekanslerns och justitieombudsmannens åtalsrätt och fördelningen av uppgifter mellan dem

Beslut om väckande av åtal mot en domare för lagstridigt förfarande i en ämbetsåtgärd fattas av justitiekanslern eller justitieombudsmannen. Dessa kan utföra åtal eller förordna att åtal skall väckas också i andra ärenden som omfattas av deras laglighetskontroll.

Bestämmelser om fördelningen av uppgifter mellan justitiekanslern och justitieombudsmannen kan utfärdas genom lag, dock så att ingenderas behörighet i fråga om laglighetskontrollen får begränsas.

111 §

Justitiekanslerns och justitieombudsmannens rätt att få upplysningar

Justitiekanslern och justitieombudsmannen har rätt att av myndigheterna och av andra som sköter offentliga uppdrag få de upplysningar som de behöver för sin laglighetskontroll.

Justitiekanslern skall vara närvarande vid statsrådets sammanträden och vid föredragning för republikens president i statsrådet. Justitieombudsmannen har rätt att vara närvarande vid dessa sammanträden och föredragningar.

112 §

Laglighetskontrollen i fråga om statsrådets och presidentens ämbetsåtgärder

Om justitiekanslern finner att lagligheten av ett beslut eller en åtgärd av statsrådet eller en minister eller republikens president ger anledning till anmärkning, skall justitiekanslern framställa en motiverad anmärkning. Om den lämnas obeaktad, skall justitiekanslern låta anteckna sin ståndpunkt i statsrådets protokoll och vid behov vidta andra åtgärder. Också justitieombudsmannen har motsvarande rätt att framställa anmärkning och vidta andra åtgärder.

Om ett beslut av presidenten är lagstridigt, skall statsrådet efter att ha fått yttrande av justitiekanslern meddela att beslutet inte kan verkställas och föreslå presidenten att beslutet ändras eller återtas.

113 §

Presidentens straffrättsliga ansvar

Om justitiekanslern, justitieombudsmannen eller statsrådet anser att republikens president har gjort sig skyldig till landsförräderibrott, högförräderibrott eller brott mot mänskligheten, skall detta meddelas riksdagen. Om riksdagen då med tre fjärdedelar av de avgivna rösterna beslutar att åtal skall väckas, skall riksåklagaren utföra åtal vid riksrätten och presidenten under tiden avhålla sig från ämbetsutövning. I andra fall får åtal inte väckas mot presidenten med anledning av en ämbetsåtgärd.

114 §

Åtal mot minister

Åtal mot en medlem av statsrådet för lagstridigt förfarande i ämbetet behandlas i riksrätten enligt vad som närmare bestäms genom lag.

Beslut om väckande av åtal fattas av riksdagen sedan grundlagsutskottet tagit ställning till lagligheten av en ministers ämbetsåtgärd. Före beslutet skall riksdagen bereda medlemmen av statsrådet tillfälle att avge förklaring. När utskottet behandlar ärendet skall utskottet vara fulltaligt.

Åtal mot en medlem av statsrådet utförs av riksåklagaren.

115 §

Inledande av undersökning som gäller ministeransvarighet

En undersökning av frågan om en ministers ämbetsåtgärd är laglig kan inledas i riksdagens grundlagsutskott genom

1) en anmälan till grundlagsutskottet av justitiekanslern eller justitieombudsmannen,

2) en anmärkning som undertecknats av minst tio riksdagsledamöter, samt genom

3) en begäran om undersökning som framställts till grundlagsutskottet av något annat riksdagsutskott.

Grundlagsutskottet kan också på eget initiativ börja undersöka lagligheten av en ministers ämbetsåtgärder.

116 §

Förutsättningarna för väckande av åtal mot en minister

Beslut om väckande av åtal mot en medlem av statsrådet kan fattas, om denne uppsåtligt eller av grov oaktsamhet på ett väsentligt sätt har brutit mot de skyldigheter som hör till en ministers uppgifter eller i övrigt förfarit klart lagstridigt i sin ämbetsutövning.

117 §

Justitiekanslerns och justitieombudsmannens juridiska ansvar

Angående undersökning av lagligheten av justitiekanslerns och justitieombudsmannens ämbetsåtgärder, väckande av åtal mot justitiekanslern och justitieombudsmannen för lagstridigt förfarande i tjänsteutövning samt behandlingen av sådana åtal gäller vad som i 114 och 115 § sägs om medlemmarna i statsrådet.

118 §

Ansvar för ämbetsåtgärder

En tjänsteman svarar för att hans eller hennes ämbetsåtgärder är lagliga. Tjänstemannen svarar också för sådana beslut i ett kollegialt organ som tjänstemannen i egenkap av medlem av organet har biträtt.

En föredragande som inte har reserverat

sig mot beslutet svarar för det som har beslutats på föredragningen.

Var och en som har lidit rättskränkning eller skada till följd av en lagstridig åtgärd eller försummelse av en tjänsteman eller någon som sköter ett offentligt uppdrag har, enligt vad som närmare bestäms genom lag, rätt att yrka att denne döms till straff samt kräva skadestånd av det offentliga samfundet eller av tjänstemannen eller den som sköter det offentliga uppdraget. Här avsedd åtalsrätt föreligger emellertid inte, om åtalet enligt grundlagen skall behandlas i riksrätten.

11 kap.

Förvaltning och självstyrelse

119 §

Statsförvaltningen

Till statens centralförvaltning kan utöver statsrådet och ministerierna höra ämbetsverk, inrättningar och andra organ. Staten kan dessutom ha regionala och lokala myndigheter. Om förvaltningen under riksdagen bestäms särskilt genom lag.

De allmänna grunderna för statsförvaltningens organ skall regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Grunderna för statens regional- och lokalförvaltning skall likaså bestämmas genom lag. I övrigt kan bestämmelser om statsförvaltningens enheter utfärdas genom förordning.

120 §

Ålands ställning

Landskapet Åland har självstyrelse enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen för Åland.

121 §

Kommunal och annan regional självstyrelse

Finland är indelat i kommuner, vilkas förvaltning skall grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare.

Bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning och om upp-

gifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag.

Kommunerna har beskattningsrätt. Bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och för hur skatten bestäms samt om de skattskyldigas rättsskydd utfärdas genom lag.

Om självstyrelse på större förvaltningsområden än kommuner bestäms genom lag. Samerna har inom sitt hembygdsområde språklig och kulturell autonomi enligt vad som bestäms i lag.

122 §

Den administrativa indelningen

När förvaltningen organiseras skall en indelning i sinsemellan förenliga områden eftersträvas så att den finsk- och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder.

Bestämmelser om grunderna för kommunindelning utfärdas genom lag.

123 §

Universiteten och andra som ordnar undervisning

Universiteten har självstyrelse enligt vad som närmare bestäms genom lag.

Bestämmelser om grunderna för annan undervisning som staten och kommunerna ordnar samt om rätten att ordna motsvarande undervisning i privata läroanstalter utfärdas genom lag.

124 §

Överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter

Offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

125 §

Behörighetsvillkor och utnämningsgrunder för tjänster

Genom lag kan bestämmas att endast finska medborgare får utnämnas till bestämda offentliga tjänster eller uppdrag.

De allmänna utnämningsgrunderna för offentliga tjänster är skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd.

126 §

Utnämning till statliga tjänster

Republikens president utnämner ministeriernas kanslichefer samt chefen för och föredragandena vid republikens presidents kansli och förordnar beskickningarnas chefer till deras uppdrag. Presidenten utnämner och förordnar även de andra tjänstemän om vilka så bestäms på annat ställe i denna grundlag eller genom lag.

Statsrådet utnämner de statstjänstemän som inte enligt lag eller annan författning skall utnämnas av presidenten, ett ministerium eller någon annan myndighet.

12 kap.

Försvaret

127 §

Skyldigheten att försvara landet

Varje finsk medborgare är skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag.

Bestämmelser om rätten att på grund av övertygelse befrias från deltagande i landets militära försvar utfärdas genom lag.

128 §

Försvarmaktens överbefälhavare

Republikens president är överbefälhavare för Finlands försvarmakt. Presidenten kan på framställning av statsrådet överlåta uppgiften på någon annan finsk medborgare.

Presidenten utnämner officerarna.

129 §

Mobilisering

Republikens president beslutar på framställning av statsrådet om mobilisering av försvarsmakten. Om riksdagen inte då är sammankallad skall den genast sammankallas.

13 kap.

Slutbestämmelser

130 §

Ikraftträdande

Denna grundlag träder i kraft den 1 mars 2000.

Helsingfors den 11 juni 1999

Bestämmelser som behövs för att verkställa grundlagen utfärdas genom en separat lag.

131 §

Grundlagar som upphävs

Genom denna grundlag upphävs jämte ändringar

1) Regeringsformen för Finland av den 17 juli 1919,

2) riksdagsordningen av den 13 januari 1928,

3) lagen den 25 november 1922 om riks-rätten (273/1922) samt

4) lagen den 25 november 1922 om rätt för riksdagen att granska lagenligheten av statsrådsmedlemmarnas och justitiekanslerns samt riksdagens justitieombudsmans ämbets-åtgärder (274/1922).

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Johannes Koskinen*

Nr 732

Lag**om arrangemang för ikraftträdandet av Finlands grundlag**

Given i Helsingfors den 11 juni 1999

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen anger, föreskrivs:

1 §

I denna lag utfärdas bestämmelser som behövs för att verkställa Finlands grundlag (731/1999), nedan grundlagen.

2 §

Mandattiden för de riksdagsutskott samt de i 36 § grundlagen avsedda organ och företrädare som har valts innan grundlagen trätt i kraft fortsätter i överensstämmelse med det beslut som avser valet av dem. Mandattiden upphör dock när grundlagen träder i kraft, om organet enligt de bestämmelser som då träder i kraft inte längre tillsätts.

3 §

Ett lagförslag behandlas i enlighet med de bestämmelser som gäller när grundlagen träder i kraft, om den första behandlingen av förslaget har inletts före ikraftträdandet.

En interpellation som har framställts i riksdagen innan grundlagen trätt i kraft behandlas i enlighet med de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Hemställningsmotioner som är anhängiga i riksdagen förfaller när grundlagen träder i kraft.

4 §

En förordning som har utfärdats med stöd av 28 § Regeringsformen för Finland från år 1919 kan när grundlagen trätt i kraft ändras eller upphävas genom en förordning som republikens president utfärdar, om något annat inte har bestämts om utfärdande av förordning i saken.

5 §

Ett åtal som efter förordnande har väckts i riksrätten innan grundlagen trätt i kraft slutbehandlas i enlighet med de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet. Riksrätten behandlar åtalet i en sammansättning enligt de bestämmelser i lagen om riksrätten (273/1922) som gäller när grundlagen träder i kraft.

6 §

Justitiekanslersadjointens suppleant blir i 69 § grundlagen avsedd ställföreträdare för biträdande justitiekanslern och fortsätter i denna uppgift till utgången av mandattiden.

7 §

Riksdagen kan innan grundlagen trätt i

Nr 732

kraft på förslag av talmanskonferensen och i den ordning som i riksdagsordningen föreskrivs angående behandlingen av lagförslag godkänna riksdagens arbetsordning som avses i 52 § 1 mom. grundlagen. Arbetsordningen kan dock inte träda i kraft förrän grundlagen träder i kraft.

till riksdagen i enlighet med 90 § 2 mom. grundlagen senast den 1 januari 2001. Närmare bestämmelser om revisionsverkets ställning och uppgifter utfärdas genom en lag som träder i kraft senast nämnda dag.

8 §
Statens revisionsverk ordnas i anknytning

9 §
Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1999.

Helsingfors den 11 juni 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Johannes Koskinen*